

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleisesti ottaen Arene pitää tärkeänä, että arkistolakia päivitetään vastaamaan nykyisen toimintaympäristön ja digitalisaation vaatimuksia. Tärkeää on lisäksi arkistolainsäädännön yhdenmukaistaminen julkisuuslain, tiedonhallintalain ja tietosuojalainsäädännön kanssa.

Arene pitää erinomaisena ehdotusta, jonka myötä ammattikorkeakouluille avataan mahdollisuus siirtää arkistoitavat asiakirjat ja tietoaaineistot Kansallisarkiston ylläpitämään kansalliseen tietovarantoon, mutta ei velvoiteta siihen. Lakiesityksen 10 §:ssä säädettävä yleinen arkistointipäätös helpottaa ja selkeyttää merkittäväällä tavalla korkeakoulujen arkistointimahdollisuuksia.

Tarkemmat huomiot esitykseen:

Arkistoinnin suunnittelu

Arkistointilain 7 §:ssä säädetään arkistoinnin suunnitteluun liittyvistä vastuista ja velvoitteista. Pykälässä säädetään viranomaisen velvollisuudesta suunnitella arkistoinnin toteuttaminen osana tiedonhallintaa. Pykälä sisältää myös arkistoitavien asiakirjojen ja tietoaaineistojen Kansallisarkistolle siirron suunnittelun osana suunnitteluvelvoitetta. Säännöksen keskeinen tavoite on tukea laadukasta tiedonhallintaa. Pykälässä on myös säädetty, että Kansallisarkisto voi antaa tarkempia määräyksiä säädettyjen velvoitteiden teknisistä toteuttamistavoista.

Arene katsoo, että Kansallisarkistolla on merkittävä rooli ja vastuu ohjeistaa viranomaisia yhtenäisellä tavalla. Iso kysymys liittyy esimerkiksi siihen, miten tiedonhallinnan vastuut määritellään ja miten viranomaisia ohjeistetaan arkistointia yhtenäiseen tapaan. Lisäksi Arenen näkee haasteena, että arkistonmuodostussuunnitelma ollaan korvaamassa tiedonhallintamallilla, sillä tiedonhallintamallit soveltuvat sekä käsitteellisesti että toiminnallisesti huonosti arkistoinnin tarpeisiin. Esitetty lainsäädännön muutos saattaa johtaa tilanteeseen, jossa tiedonhallintamallin työkalut mahdollista asiakirjallisten tietojen ylläpitämistä.

Arvonmääritys

Arkistointilain 8 §:ssä säädettäisiin arkistoitavaksi tarkoitettujen viranomaisen asiakirjojen arkistollisen arvon määrittämisestä. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin viranomaisen velvollisuudesta määrittellä arkistoitavat asiakirjat ja tietoaineistot tutkimuksellisten tarpeiden perusteella (arvonmääritys). Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin arvonmäärityksessä huomioitavista seikoista yhteiskunnan kehitystä monipuolisesti kuvaavien ja edustavien tietojen tunnistamiseksi.

Arene katsoo, että pykälässä esitetty vastuu arvonmäärityksestä edellyttää, että viranomaisella ja viranomaiseksi arkistointilaissa rinnastettavalla taholla, kuten ammattikorkeakoululla, tulee olla osaamista tutkimuksellisten tarpeiden määrittämiseen ja yhteiskunnan kehitystä monipuolisesti kuvaavien ja edustavien tietojen tunnistamiseen. Arene näkee haasteena sen varmistamisen, että korkeakoulujen arkistoinnista vastaavat henkilöt ja siten korkeakoulut ymmärtävät tietojen tunnistamisen ja siten arvonmäärityksen yhtenevällä tavalla. Lisäksi iso kysymys liittyy siihen, miten arvonmääritys muuttuu ajassa ja mitä se tarkoittaa tulevaisuuden tutkimuksen näkökulmasta. Vai katsotaanko arvonmäärityksen haasteiden ratkeavan jollain tavalla Kansallisarkiston yleisten arkistointipäätösten myötä.

Aineistojen käytettävyys Kansallisarkiston tietovarannosta

Hallituksen esityksessä tavoitteeksi on esitetty myös mahdollisuutta, jonka myötä kansalliseen arkistotietovarastoon voisi siirtää jo säilytysvaiheessa arkistoitavaa materiaalia ja tarvittaessa viranomaisella olisi tarpeen mukaan mahdollisuus palauttaa arkistoitu materiaali takaisin viranomaisen käyttöön, jos asia tarvitsee avata uudelleen. Tämä edellyttää kuitenkin merkittäviä investointeja esimerkiksi korkeakoulujen järjestelmiin, jotta ne saadaan yhteensopiviksi kansallisarkiston kautta.

Aineiston sijoittuminen kahteen eri paikkaan aiheuttaa myös kaksoisrekisterinpitäjyyden, jolloin kansalaisella olisi eri oikeudet samoihin tietoihinsa kahdessa eri tietovarannossa. Näissä tilanteissa tulisi olla selvyyttä siitä, miten tietopyynnöt käsitellään viranomaisen ja kansallisarkiston välillä. Ammattikorkeakoulujen aineistojen siirto laajamittaisemmin Kansallisarkistolla tulisi myös kasvattamaan Kansallisarkiston tietopyyntöjen määrää, johon Kansallisarkistolla tulisi olla riittävä resurssit.

Tutkimusaineistot

Lakiesityksestä ei käy yksiselitteisesti ilmi, että koskeeko lakiesitys myös tutkimusaineistoja. Asiaa tulisi tarkentaa lakiesitykseen.

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry